

„HET HUIS VAN ADRIAAN”

IK HAD TOEN IK KLEIN WAS EEN PRENTEN-boekje dat zoo heette. Ik heb, naar ik meen zonder leemten, onthouden, wat er in stond; dat verwondert mij zelf. Later heb ik het boekje nooit meer gezien, misschien was 't in mijn jeugd reeds verouderd.

Het was een soort vers, dat hoe langer hoe grooter werd. 't Begon:

- 1) Dit is het huis van Adriaan.
- 2) dit is het graan, dat lag in het huis van Adriaan.
- 3) dit is de rat, die at van het graan, enz.
- 4) dit is de kat, die pakte de rat, enz.
- 5) dit is de hond, die weg joeg de kat, enz.
- 6) dit is de koe van zes honderd pond, die omhoog smeed den hond, enz.
- 7) dit is de dochter van Hillegond, die melkte de koe van zes honderd pond, enz.
- 8) dit is de haan, die in d' ochtendstond, kraait wakker de dochter van Hillegond, enz.
- 9) dit is de vos, die het kippenhok vond en weg-stal den haan, die in d' ochtendstond, enz.
- 10) dit is Philips, met den hoorn aan zijn mond, die ving den vos, die het kippenhok vond, enz.
- 11) dit is het paard, dat zoo draaft langs den grond en wegdroeg Philips met den hoorn aan zijn mond, enz.
- 12) dit is de stal, waar het paard in stond, dat zoo draaft langs den grond, en wegdroeg Philips met den hoorn aan zijn mond, die ving den vos, die het kippenhok vond, en wegstal den haan, die in d' ochtendstond kraait wakker de dochter van Hillegond, die melkte de koe van zes honderd pond, die omhoog smeed den hond, die wegjoeg de kat, die pakte den rat, die at van het graan, dat lag in het huis van Adriaan.

Ik schrijf dit rijmpje niet af om den blijkbaar wel zeer diepen indruk, dien het op mij gemaakt heeft (want het boekje met de ouderwetsche plaatjes staat mij nog als van gisteren voor oogen: het dramatisch oogenblik, dat de koe van zes honderd pond den hond op de horens neemt; de het koebeest melkende dochter van Hillegond, en het paardje van Philips, staande bij zijn ruif.) Ik wilde op iets wijzen. We moeten allen zorgen, dat de dingen, die wij nog gekend hebben, niet voorgoed met ons verloren gaan. Een nederige dienst aan de geschiedenis.

De vroegere tijd moet rijker aan rijmpjes zijn geweest dan de tegenwoordige; van spreekwoorden geldt 't zelfde. Ik laat een tweetal volgen; het eene hoorde ik van een ouden neef, het andere op reis, van Hollandsche dames.

— Tien, dat zijn de kinderjaren; twintig, tijd dat men gaat parën; dertig, moet men zijn getrouwd; veertig is daarvoor te oud; vijftig gaat het leven zakken; zestig, komen d' ongemakken; zeventig, de hoogste top; tachtig, houdt het leven op; negentig, maakt ons bekend: dat honderd is het laatste end. —

Het tweede is van praktisch huishoudelijken aard:

Al wie wascht op Maandag, heeft den tijd voor 't drogen
 Al wie wascht op Dinsdag, kan op orde bogen,
 Al wie wascht op Woensdag, kan er nog mee door,
 Al wie wascht op Donderdag, gaat veel tijd teloor,
 Al wie wascht op Vrijdag, doet het uit gebrek,
 Al wie wascht op Zaterdag, lijkt voorwaar wel gek.

Nog een leuk rijmpje is:

60

Mijnheer altijd Lekker,
 En juffrouw altijd Mooi,
 Sliepen eerst op donsjes
 En later in het hooi.

Dergelijke aardige volksrijmpjes moet men vastleggen, evenals datgene wat men alleen nog in zijn jeugd gezien of gekend heeft. Er is een schat aan folklore zoek gemaakt, alleen door dat de menschen meenden, dat 't niet belangrijk was. In Friesland hoorde ik het kinderrijmpje, (zoo iets als ons: „Kriebelmuisje kwam, geloopt, kwam in kindjes halsje gekropen).

— Douwe, Douwe, muus inne mouwe, Kat in de kist. —

En de weervoorspelling (ik ben de Friesche taal niet machtig al kan ik 't wel verstaan.)

Mist,
 Hêt frost inne kist
 As (of) 't is de vâor
 Fen onwaor.

Ik heb hier ter stede nog gezien, dat een kudde van vijf of zes ezelinnetjes door de straten werd gedreven. Men moet weten, dat ezelinnenmelk voor buitengewoon versterkend gold. De beestjes liepen mak op een rij, ze werden ter plaatse gemolken, voor 't huis van den zieke of zwakke.

De kleine burgerij kneedde dikwijls zelf haar brood; het deeg werd naar den bakker gebracht op een soort breeden houten nap, welke op den schouder gelegd werd en met een doek bedekt. Veelal deed dit een kind.

Een enkele oude gewoonte vertoont zich nog in ons geweldig modern verkeer, maar 't wordt toch tijd het onder woord of in beeld te brengen, want ik geef het hier geen tien jaar leven meer. Ik bedoel den ouderwetschen begrafenisstoet. Een, ik denk achttiend' eeuwsche, statie-karos, zwart natuurlijk, met achterop een bidder, daar waar de palfrenier stond. Paarden onder de schabrak, en met een hooge pluim op den kop. Ik kan niet ontkennen, dat het een plechtig indruk maakt, de paarden gaan stapvoets, het is de rechte uitvaart. 't Is bekend, dat bij doodenritueel oude gebruiken het langst standhouden.

— Aan den folkloristischen arbeid kan ieder voor zijn deel medewerken, al zal uiteraard voor den bewoner van een drukke stad dit deel slechts klein zijn. Er is echter behalve het op schrift stellen nog een andere factor van belang: de mondelinge overlevering. Iets wat men in zijn jonge jaren heeft hooren vertellen, blijft oneindig veel beter in 't geheugen dan dat wat men later leest. Men moet aan kinderen en jonge menschen „uit de oude doos” vertellen, en zoo trachten een mondelinge overlevering in stand te houden. Als men 't maar niet doet op een vervelende, pruikerige manier, alsof vroeger alles volmaakt was en thans niets meer deugt, willen ze nog best luisteren. Doch men moet anecdotisch vertellen, vooral niet moraliseerend.

Dikwijls hoort men van kinderen „ik begrijp niet, dat vader en moeder ons dit of dat nooit verteld hebben.” Soms weten de kleinkinderen den familienaam hunner eigen grootmoeders niet. Dat is toch een groot verzuim.

Als ik hoogbejaarde menschen ontmoet, vooral familieleden, doe ik altijd mijn best om nog wat van 't verleden door vragen te weten te komen. Mijn vaders moeder is heel jong gestorven, nu al honderd jaar geleden. Maar mijn moeders moeder, Henderica Hurée,

heb ik nog flauwtjes gekend, want ze is tachtig jaar geworden. Ze had den Franschen tijd natuurlijk beleefd en ze had daaruit mooi aan ons kunnen vertellen, aan mijn veel oudere broers ten minste, die er toen al het begrip hunner jaren voor hadden. Maar dat schijnt niet gebeurd.

Men kan zóó den afstand van een eeuw overbruggen. En dat door mondelinge overlevering uit de eerste hand. Een overlevering uit de tweede hand kan reeds ongelooflijk ver terug in 't verleden reiken. Gesteld het geval: een grootvader van zeventig jaar vertelt aan zijn tienjarigen kleinzoon, wat hij zelf als tienjarigen jongen van zijn grootvader heeft gehoord — waar is men dan al niet!

De folkloristen van professie maken hun studie natuurlijk in de conservatieve streken des lands, waar voor hen het meest te vinden is. Ze komen niet licht tot stadsmenschen.

Daarom moet men zijn gegevens, weinig of veel, eigener beweging bijleggen in dat groote archief: de geschiedenis van de Nederlandsche taal en het Nederlandsche volk.

HENDRIKA KUYPER—VAN OORDT

DE MARTELAARS DER HERVORMING

Eere u, zwaar beproefde lijdens!
Eere u, onbezweken strijders!
Die, door wreed geweld belaagd,
Tóch uw Heer zijt trouw gebleven;
Die den dood zaagt om u zweven,
Maar geen oogwenk zijt versaagd!
Schoon geen grafgesteent' verrijze,
Dat — uw heldenmoed ten prijze —
Met zijn gulden letterschrift,
't Sneeuw wit marmer ingegrift,
't Heilig oord den vreemding wijze,
Waar ge om Christus 't leven liet —
't Broederhart vergeet u niet!
Neen! wij blijven, hoeveel jaren
Langs uw graf zijn heengevaren,
Vol bewondring op u staren,
Wakkre Helden in 't geloof!
Biddend: „Trouwe Hemelvader!
Zend óns de eigen kracht in de ader,
Opdat, welk een strijd ons nader',
Niemand de Eerekroon ons roov'!"

B. TER HAAR BZ.

Naar een schilderij van Edwih Landseer

Het stervende hert